

HELSE- OG SYKDOMSFORSTÅELSE

- kontekstrelatert, multifaktoriell -

I integrativ terapi er man like opptatt av salutogene faktorer som av patogene faktorer.

A.Antonovsky lanserte begrepet salutogenese om hva som holder oss friske som motsats til patogenese om hva som gjør oss syke.

ANTROPOLOGI

- Mennesker er av natur sårbare. Et menneskeliv innebærer både sykdom og helse.
- Helse og sykdom berører mennesket fem dimensjoner, kropp, ånd, psyke i sosial og økologisk sammenheng
- Helse fremmende og sykdomsfremkallende stimulering berører alle sider ved personligheten, (selvet, jeget, identitet)
- Helse betraktes som *en subjektiv opplevd kvalitet ved menneskets livsprosess.*

HELSE

- Verdens helseorganisasjon (WHO) sin [definisjon](#) av helse fra 1948: Helse er en tilstand av fullstendig fysisk, mental og sosial velvære, og ikke bare fravær av sykdom eller skade
- I Folkehelsearbeid står forebyggende og helsefremmende helsearbeid sentralt (Salutogene modell etter Aaron Antonovsky i 1979). Helse i denne forståelsen er opptatt subjektivt opplevelse
- Rapport frå seminar om helseomgrepet (Norsk forskingsråd)
  - http://www.forskningsradet.no/csstorage/flex_attachment/Rapport_fra_seminar_om_helsebegrepet_helsestil.pdf

Helsebegrepet i integrativ terapi

- Helse betraktes som *en subjektiv opplevd kvalitet ved menneskets livsprosess* og kjennetegnes ved at mennesket opplever :
  - seg selv hel og individuell, samtidig som de er knyttet til sin livssammenheng (til sin tid og sine omgivelser).
  - å håndtere kritiske hendelser på en adekvat måte i spennet mellom beskyttelses- og risikofaktorer
  - mulighet til å utfolde sitt kroppslige, psykiske, kognitive, sosiale og økologiske potensial på en ko-kreativ og konstruktiv måte.
  - utvikling av koherens, mening, integritet og velbehag.

Helse rommer opplevelsen av *tilknytting* i en livssammenheng

- ikke bare er et individuelt gode, men også en kollektiv og økologisk kvalitet
- opplevelsen av *utfoldelse*, understreker at helse ikke er en tilstand, en status quo,.
- Helse er aktiv utforming av positive og negative hendelser i livet.
  - som ikke er redusert av feilmedisinering eller rus.
  - som ikke er preget av ensidig individfokusering,
  - men som utvikles sammen med andre og som nedfeller seg i kroppshukommelsen.
  - Utviklingsmuligheter og realisering av mulighetene er avgjørende for helse og et kjennetegn ved helse

Helhetlig og differensiert helsebegrep.

Viser til dimensjoner i integrativ terapies antropologiske grunnformel (kropp, sjel, ånd, i sosial og økologisk sammenheng)

- Helse knyttes til begrepet Leib
  - omfatter kroppslig fungering, åndsdimensjoner, mellom-menneskelig relasjoner, sosialt engasjement og økologisk bevissthet
- Understrekingen av livssammenhengen i et vidt helsebegrep henger nøye sammen med kontekst/ kontinuum,
- Personlige syn på verden og samfunnsinteresser, maktkonstellasjoner og verdier påvirker helse.
- Helsebegrepet er knyttet til ko-respondensprosesser.

Integrativ terapi *antropologiske sykdomslære*

- sykdom er manifestasjoner av multipl fremmedgjøring og tingliggjøring, fremmedgjøring fra egen kropp, medmennesker og sine nære omgivelser, sitt arbeid og fra tid.
- Tingliggjøring fører ofte til
  - destruksjon, desintegrasjon og skade på kropp- subjektets integritet, sosiale relasjoner, økologiske og sosioøkonomiske forhold.
  - Som igjen fører til tap av det menneskelige og til nedbryting av livsbetingelser og av selve livet.
- Metateoretisk overbygning, en avgjørende for at terapi skal forebygge og behandle sykdom.
  - . Særlig er etikk- og samfunnsteori kilde til strategier for å forebygge og behandle konsekvenser av fremmedgjøringen.
- Uten forankring i metateorier er tradisjonell kliniske sykdomslære som regel utilstrekkelig for å forstå sykdom og sykdomsutvikling.

Kliniske sykdomsforståelse

- omfatter begrepet flersidige patogen stimulering.
  - 1) overstimulering (trauma)
  - 2) understimulering (mangel)
  - 3) ujevn stimulering (forstyrrelse)
  - 4) motstridende stimulering (konflikt)
- Sykdomsframkallende stimulering som kan gjelde alle sider ved personligheten
  - selvet, ego, identiteten.
- Integrativ terapi går ut fra at sykdoms- opprinnelse og utvikling (patogenese) har rot i konkret, sanselig erfaring som vokser frem av
  - egen historie (som i alt vesentlig er mellommenneskelig)
  - den sosiokulturelle bakgrunn
  - økonomiske vilkår
  - tidsånden".

Sykdom er uttrykk for patogene livssammenhenger, syke sosiale nettverk og kan oppstå ved:

- 1. Genetisk disponert sårbarhet
- 2. Gjentatt patogen stimulering som overskrider subjektets aldersspesifikke evne til å mestre stimuleringen.
- 3. Mangel på beskyttende faktorer, kompensatorisk eller alternativ avlastning fra sosiale støttesystemer.
- 4. Interne negative konsepter av forskjellig opprinnelse:
  - negative kognitive konsepter, destruktive "social worlds", negative selvbilder
  - negative vurderinger
  - antepasjon av reell eller innbilt fare, forventning av stress.
- 5. Lange perioder med motgang, kjeder av negative hendelser (kan føre til *maligne narrativer*).
- 6. Massiv situasjonsbestemt overbelastning for eksempel fra ikke spesifikt hverdagsstress, utviklingskriser, tap av ressurser, karrierestopp, utbrenthet.
- 7. Innflytelser og uklare faktorer som narkotikabruk, kroniske forgiftninger, ekstremklima .
- Ved enkelte av de ovennevnte faktorer eller sammentreff av flere , *kan* det (men *må* ikke) oppstå sykdom

Oppsummert:

- Kjernen i Integrativ terapi sykdomsforståelse er
  - Multifaktoriell varig overbelastning.
  - Virkningen av dette samspill av påvirkningsfaktorer er symptomer som fremtrer kroppslig, sjelelig, åndelig i menneskets sosiale forhold.

Et utvidet helse- og sykdomsbegrep har en samfunnsdimensjon.

- Et snevert klinisk begrep fører direkte til diagnosesystemer og til fastslåtte teorier om årsaker til psykisk, psykosomatisk og sosial sykdom.
- Basert i et utvidet helse og sykdomsbegrep støtter den integrative tilnærmingen en "*prosess-orientert*" diagnostisk framgangsmåte: *fra fenomener til strukturer til konsepter*.

Kliniske sykdomsbilder er ikke stabile, de er forandrer seg

- Patogene stimuleringskonstellasjoner må forstås atmosfærisk og scenisk,
  - den enkelte klients personlige opplevelser i sine omgivelser slik vi møter den i terapien er unik og må møtes slik for at terapien skal virke og i verste fall ikke gi bivirkninger.
- I en kontekstavhengige, flerfaktoriell forståelse av sykdom er det ikke mulig å opprettholde endimensjonale modeller for forståelsen av de ulike sykdomsbilder. (diagnoser)
  - Sykdom oppstår i løpet av livet, derfor må lengdesnittsforskning trekkes inn for å få et helhetlig og differensiert perspektiv. (Dybdehermeneutisk perspektiv)

Variasjoner av patogene stimuli

- Påvirker *alle aspekter av menneskelig eksistens* (kropp, sjel, ånd, sosialt og økologisk liv)
- Kan skade *personlighetens dimensjoner* (selvet, jeget og identiteten)
- Påvirker *identitetens fem søyler* (kropp, sosialt nettverk, arbeid, prestasjon og fritid, materiell sikkerhet og verdier).
- Økt sannsynlighet for sykdom når følgende faktorer er en del av det kliniske bildet.
  - genetisk sårbarhet,
  - overbelastning,
  - manglende kompensasjonsmulighet,
  - varig skadelige rammefaktorer
  - negativ fremtidsperspektiv

kliniske patologi i Integrativ terapi

Lengdesnitt, kontekstrelatert og interaksjonell tilnærming

- Er spesielt interessert i mønstre som viser *karriereløp*
  - *maligne narrativer*
  - *negative pathways*
  - *chains of adverse events*
- Og like viktig er interessen for *gode* langvarige innflytelser

Maligne narrativ

- er strukturer som uttrykker at patologiske forhold og sykdom er resultat av forstyrret interaksjon over tid, belastende nåværende situasjon og negative fremtidsperspektiver.
- Narrativ: de kognitive og følelsesmessige representasjonssystemer (strukturer) og de tilhørende konkrete kroppslige måter å forholde seg på (sensomotorisk koordinasjon, nonverbal kommunikasjon og sosial interaksjon),

Beskyttende faktorer, risikofaktorer, og deres vekselvirkning.

- Integrativ terapi antar at atferd og personlighet er et resultat av helheten av all positiv, negativ og mangelfull erfaring.
- I integrativ tilnærming leter man etter beskyttende og kompensatoriske faktorer.
- Negativ innflytelse fra omverdenen kan føre til positive mestringsimpulser
- Ikke alltid at det negative var destruktiv og skadelig for utviklingen av personligheten
- Livet gir både negative erfaringer, men også god og nærende erfaring med positiv ettervirkning Det skjer ikke bare en opphopning av negativ påvirkning, men også beskyttende og helende vekstveier.
- ("chains of positive events"),

Terapi som interaktiv, praktisk livsløpsforskning

- Vurderer livsløpene i alle deres nyanser.
- Tillegger skadelige og positive påvirkningsfaktorer og endringer i voksenalderen langt større vekt enn i tidligere klassisk sykdomsforståelse.
- . Et sammensatt og differensiert syn på psykopatologien er aktivt utviklet og integrert i den integrativ forståelsen.

Behandlingspraksis i integrativ terapi

- Rekonstruerer personlige historie sammen med klienten
  - Utgangspunkt i *fenomenene* (symptomer, sosialt repertoar)-
  - for å komme til bakenforliggende strukturer-
  - for å gripe det nåtidige-
  - for å kunne arbeide fremtidsrettet.
-
- Mer om dette i terapiens spesielle rolle

Teoretikere som H. Petzold trekker inn i framstillingen av helse- og sykdomsforståelse (i tillegg til egne arbeider)

- Aron Antonowski, sosiolog som lanserte begrepet salutogenese.
  - <http://jech.bmj.com/content/59/6/511.full>
- Heiner Kuepp, professor i sosialpsykologi. TV intervju om hans forskning på unges psykiske helsetilstand i Tyskland der han presenterer bl a at 80% klarer seg godt inn i voksenlivet uten støttetiltak.
  - https://www.youtube.com/watch?v=pXnsMwl_6oY
  - Praksisforskning bl.aAnnet:
  - Präventiver Arbeits- und Gesundheitsschutz in diskontinuierlichen Erwerbsverläufer
  - <http://www.ipp-muenchen.de/praxisforschung/pragdis>
- Kuiper, Pieter Cornelis, nederlandsk psykiater som også var pasient. Mer opptatt av å undersøke hvordan sykdommer utviklet seg enn av selve symptomene.
- [Stierlien Helm & Wirsching Michael](#)
  - Psychological identification of breast cancer patients before biopsy (psykosomatisk forskning)
  - [http://www.jpsychores.com/article/0022-3999\(82\)90057-5/pdf](http://www.jpsychores.com/article/0022-3999(82)90057-5/pdf)
- [När familjen är sjuk. Om psykosomatiska åkomm...](#)
  - av [Stierlien Helm & Wirsching Michael](#)
  - Natur och Kultur 1987. 286,

Teoretikere som H. Petzold trekker inn i framstillingen av helse- og sykdomsforståelse (i tillegg til egne arbeider)

- Child Dopamine Transporter Genotype and Parenting: Evidence for Evocative Gene-Environment Correlations
  - <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5292820/>
  - *Research on biological influences on children's emotional development and psychopathology is complicated by the dynamic relationships between children's biological predispositions and the environments in which they are raised (Rutter, 1991; Rutter, 2003). Along these lines, gene-environment interaction (GXE) and gene-environment correlation (rGE) reflect how the interplay between biological and environmental influences may eventuate in psychopathology*
- **Emmy Werner** is Research Professor of Human Development in the Department of Human and Community Development at the University of California, Davis:
  - RESILIENCE AND RECOVERY: FINDINGS FROM THE KAUAI LONGITUDINAL STUDY
  - <https://www.pathwaysrtc.pdx.edu/pdf/fpS0504.pdf>
- Georg **Lukács** (1885–1971) was a literary theorist and philosopher who is widely viewed as one of the founders of “Western Marxism”.
  - **History & Class Consciousness**. Written: 1919-1923; Source: **History & Class Consciousness**; Translator: Rodney Livingstone;
  - <https://rosswolfe.files.wordpress.com/2014/11/georg-lukc3a1cs-history-and-class-consciousness-studies-in-marxist-dialectics.pdf>
- Prof. Dr. Hans Waldemar Schuch, inderviser I integrative terapi, Krems
  - <http://www.hans-waldemar-schuch.de>

Aktuelle teoretikere i forhold til emnet som ikke er referert i Petzolds framstilling:

-
- Tor- Johan Ekeland:
  - <https://www.idunn.no/tph/2014/03>
- Samandrag
  - I psykiatrihistoria har det vore ei dominerande spenning mellom kunnskapssyn forankra i eit objekt- eller subjektontologisk grunnsyn; i praksis om fokus skal vere på sjukdomen (diagnosen), eller på den lidande personen som subjekt. Opptrappingsplanen la vekt på det sistnemnte, men objektiveringa er framleis levande. I artikkelen blir det sett fram som tese at risikoen for inhumanitet i behandlinga er størst når kunnskapssyn bidreg til objektivering av pasientar. Både moderne styringslogikkar og re-biologisering, medikalisering og moderne diagnosar kan bidra til det.

Nøkkelord: Objekt–subjekt, ontologi, epistemologi, mentale lidingar, nyliberalisme, refleksiv styring
- Liv Tveit Walseth, Kirsti Malterud
  - SALUTOGENESE OG EMPOWERMENT I ALLMENNMEDISINSK PERSPEKTIV
  - <http://tidsskriftet.no/2004/01/kronikk/salutogenese-og-empowerment-i-allmennmedisinsk-perspektiv>
- Nasjonalt kompetansesenter for psykisk helse: Om salutogenese
  - <https://www.napha.no/content/14219/Salutogenese---teori-og-praksis>